

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Солоній Микола Ігорович

Студент 2-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежсевич А.М.

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового і господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

В процесі життєдіяльності ми постійно вчиняємо певні дії, вчинки, що в подальшому тягнуть за собою відповідні наслідки. Цивільне право, як галузь права, має на меті вивчення і, в подальшому, нормативне регулювання дій особи, як актів поведінки. Взаємодія суб'єктів, що призводить до суспільних відносин, викликає або може викликати юридичний інтерес, при чому такий інтерес можуть викликати не лише правомірні, а й протиправні дії.

Згідно з цивільним законодавством, під юридично-значущими діями розуміють ті виявлення волі однієї особи відносно інших, які призводять до безпосереднього або опосередкованого виникнення юридичних фактів (угоди, делікти тощо).

Опосередковано юридичні факти виникають тоді, коли особа хоча і не вступає в безпосереднє спілкування з зацікавленими особами, але наслідки своїх дій пов'язує з їх інтересами (складання заповіту, видача довіреності тощо).

У зв'язку з інтеграцією України в міжнародне співтовариство і розвитком ринкової економіки відповідно збільшується кількість укладених договорів між підприємствами та організаціями різних форм власності. Зрештою, практично кожна фізична особа, здійснюючи щоденну діяльність, змушена укласти ті чи інші угоди. До найпоширеніших юридичних фактів належать договори, які згідно з новим ЦК України відносяться до правочинів, тобто дій осіб, спрямованих на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Вони є основною підставою виникнення зобов'язально-правових відносин (зобов'язань), а також встановлюють певні суб'єктивні права і обов'язки для сторін, що їх уклали. Але при цьому виникає питання, чи всі вони відповідають

чинному законодавству і не суперечать йому, а також, чи не порушують вони чийось прав та законних інтересів, і що робити, якщо після укладання договору особа виявить, що її права та інтереси порушуються? Цивільним кодексом мають бути врегульовані ці проблематичні моменти, і тому метою даної роботи є дослідження нормативної бази цивільного законодавства, якою регулюється інститут недійсності правочинів.

Згідно зі ст. 215 ЦК, підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, встановлених ч.1-3, ч.5,6 ст.203 цього кодексу. Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним не вимагається. Виходячи з визначення, даного ЦК, під недійсним правочином можна розуміти дії фізичних і юридичних осіб, які хоч і спрямовані на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків, але не створюють цих наслідків через невідповідність вчинених дій вимогам цивільного законодавства. Варто підкреслити, що недійсним може вважатися лише вчинений правочин, оскільки, згідно із тлумаченням моменту недійсності правочину, за загальним правилом, недійсним він визнається з моменту його вчинення. В цьому випадку слід відрізнити визнання цивільно-правового договору недійсним від визнання його неукладеним.

Одним із різновидів правочину, що може бути визнаний недійсним, є заперечний (оспорюваний) правочин, тобто правочин, недійсність якого прямо не впливає з закону, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом. Зазначений правочин, на відміну від нікчемного, породжує права та обов'язки сторін, що його уклали, але водночас, зберігається можливість у будь-який момент заперечити його дійсність у судовому порядку. На даний момент судова практика свідчить про те, що переважна більшість договорів, які визнаються недійсними, є оспорюваними. Часто сторони пред'являють вимоги щодо визнання договору недійсним у зв'язку з тим, що його умови суперечать їх волі та інтересам, що існували на момент укладання договору, обмежують їх права, чи ставлять у вкрай не вигідні умови або ж роблять посилання на те, що договір

укладався під впливом тяжкої обставини. На сьогодні чітко простежується тенденція до розширення обов'язкових умов договору, щодо яких сторони мають досягти згоди в установленому порядку, що тягне за собою розширення його змісту. Це, насамперед, робиться з метою убезпечити себе від порушень і зловживань з боку іншої сторони, а також спрощення процедури розірвання договору та визначення наслідків, що тягне за собою розірвання чи порушення договору.

У процесі розгляду даної теми автор прийшов до висновку, що чинним законодавством досить детально врегульовано умови і підстави для визнання правочинів недійсними, проте досить нечітко розмежовуються деякі терміни і поняття, що стосуються даного інституту, не деталізовано порядок визнання та правові наслідки визнання правочину недійсним, порядок звернення до суду осіб за захистом порушених прав, що в подальшому створює перешкоди для вирішення справ і прийняття законного і обґрунтованого рішення, найбільш повного і всебічного захисту прав та законних інтересів осіб, які звертаються до суду.